

Květen 1945 podle kroniky Žamberka

4. května kolem 17 hodin začali lidé strhávat německé tabule a nápisy. Někdo uvědomil posádku a ta začala dělat pořádek: „... zatýkali lidi po městě, vyháněli vše z ulic a hrubě se k občanstvu chovali, obsadili křižovatky kulometry a v noci chodily silné patroly a nikdo nesměl na ulici.”

5. května jeli Štefek a Pospíšil do Rychnova se stížností na postup posádky k okresnímu hejtmánovi. Ten slíbil nápravu. V Rychnově byly všude československé vlajky a hejtmán povolil i tvoření Národních výborů.

Před polednem přivezli tyto zprávy cestující autobusem z Rychnova. Vlajky byly vyvěšovány i v Žamberku. Na radnici byl svolán MNV (Jandík, Markalous, Josef Charfreitág, Krčmář a ing. Kowalski). Markalous vyzval lidi k zachování klidu, že budou jednat s německou posádkou. Jednání bylo dramatické. Náš návrh kapitulčních podmínek nepřišel v úvahu. Zástupci NV se zaručili za klid a za to, že nebude dotčen majetek a životy Němců. Po té bylo povoleno zřítit k udržování pořádku čsl. vojsko do 30 osob. Tento postup schválil i ČNV z Prahy.

Ve městě byly vyvěšeny plakáty s provoláním ONV. Předsedou byl Vladimír Seifert, místopředsedy Josef Jandík, Bedřich Krčmář a František Markalous.

Poštovní úřad přednostně spojoval hovory NV (poštovník Novotný spolupracoval s NV již dříve). Vyvrcholilo to tím, že Němci obsadili poštu.

6. května byli zatčeni a popraveni zrádci.

7. května byla nejasná situace, Praha stále volala o pomoc. Stísněná nálada vyvrcholila, když Němci obsadili vrchy kolem Žamberka s děly, namířenými na město. Před polednem dala posádka ultimatum – odevzdat všechny zbraně a vydat 700 l benzinu. NV zčásti vyhověl a večer byly hlídky staženy. K večeru přišla informace, že z Rokytnice táhne na Žamberk Volksturm. Po telefonátu do kasáren byla záležitost rychle urovnána. V noci ještě volaly o pomoc Holice.

8. května přišla zpráva o kapitulaci Německa. Gestapo po této informaci odjelo do kasáren. Posádka stáhla své hlídky a večer opustila město.

V 17 hodin se konala před radnicí manifestace. Po fanfárách z Libuše oznámil Jandík kapitulaci. Po něm promluvili špkt. Markalous, V. Mazura a redaktor Novák. Shromáždění bylo zakončeno hymnou.

9. května ráno v 5,09 vjel první ruský tank ze Zámecké ulice na náměstí. Rychle jej následovaly další jednotky. V 15 hodin byla pod velením Markalouse obsazena Rokytnice a kunvaldskou jednotkou Bartošovice.

MNV pracoval v tomto složení: předseda Josef Jandík, místopředseda Bedřich Krčmář, jednatel Otto Pospíšil, členové František Markalous, Josef Charfreitág, Antonín Dvořák, Vincenc Beran, Vlad. Slavík a ing. Jan Kowalski.

Svoboda byla však i v Žamberku draze zaplacená. První obětí okupace byl student lékařské fakulty Jan Černý. Za aktivní odbojovou činnost byli v dalších letech popraveni nebo zahynuli Rudolf Nosek, Josef Reisner, František Weihrauch, Čeněk Doleček a jeho syn Olda (zemřel v 18 letech) a Marie Lorencová-Kubicová.

Dalšími oběťmi byli ing. Jan Pírko, Alois Pešorner, Stanislav Langer a Josef Kubec. Pokus o přechod hranic na pomoc SNP zaplatili životem Karel Bubla, Ján Jurčo a Václav Zaňka.

V květnu 1945 zahynuli Václav Škoda, Miloslav Vraštil, Stanislav Portík, z vojáků v naší zahraniční armádě se nevrátil ing. Pavel Kohn-Kubín.

V Žamberku prakticky skončila bojová cesta parašutistů Josefa Šandery a Josefa Žižky – Velkého a Malého Josefa. V boji na Hůrce padl partyzán polské národnosti „Velký Eda”.

V Žamberku zemřeli čtyři vojáci Rudé armády a jeden srbský zajatec.

Věznění z rasových důvodů nepřežili Leo Bas, Emil a Josef Elbogenovi, Bedřich Fleischer, čtyřčlenná rodina Geduldigerova, Rudolf a Zdeněk Hostovský, Karel, František a Olga Ledererovi, čtyřčlenné rodiny Lewithova a Netlova, Růžena a A. Weingartenovi.

Pro hospodářské delikty byli popraveni hoteliér Vilém König, řezník Antonín Kubíček, manželé Lipenští z Písečné a jejich účetní Blažek, MVDr. Karel Židek, řeznický pomocník Jaroslav Mitvalský a Emilie Suchomelová.

Nezasloužili by si konečně důstojný památník (pamětní desku)? Místo by snad bylo na památníku padlým v první světové válce nebo na Bublově náměstí.

*Pavel Svědihroh, napsáno 1985,
nikde neotištěno*